
Zaokret Bushove strategije: od vojne do socijalne

LIDIJA ČEHULIĆ*

Sažetak

Pred završetak prvog predsjedničkog mandata Georga W. Busha mlađeg u Bijeloj kući, Sjedinjene Američke Države mogu biti zadovoljne. Ukupne američke pozicije u svijetu jače su nego ikada ranije, na pomolu nema zemlje ili skupine zemalja koja bi bila dostojan suparnik američkom globalnom vodstvu. Borba protiv terorizma sve je uspješnija, a najnovije najavljene mjere u Bushovoj Poslanici imaju za cilj daljnji oporavak američke ekonomije i poboljšanje socijalnog stanja u zemlji. Kombinacijom vojno-diplomatskih i socijalno-ekonomskih akcija Bush nastoji uspostaviti stanovitu ravnotežu američkih vanjskopolitičkih ciljeva s unutarnjopolitičkim razvojem i na taj način još više učvrstiti američki primat u međunarodnoj zajednici.

Ključne riječi: SAD, unutarnja politika, vanjska politika, borba protiv terorizma, međunarodna zajednica

Tradicionalno početkom svake godine predsjednik Sjedinjenih Američkih Država svojim govorom o stanju nacije obraća se Kongresu i svekolikoj američkoj javnosti. Predsjednikova Poslanica (*State of the Union*) s nestrpljenjem se iščekuje i analizira širom svijeta jer svaki pomak unutarnjopolitičke ili vanjskopolitičke američke strategije danas više nego ikada ranije značajno utječe na svekoliki međunarodni razvoj. Kad je 20. siječnja ove godine George W. Bush mlađi izrekao svoje viđenje trenutnog stanja na američkoj unutarnjopolitičkoj sceni i međunarodnog položaja SAD-a, i, što je još važnije, najavio daljnje pravce i ciljeve američke akcije te Kongresu predložio konkretne mjere za ostvarenje novopostavljenih američkih nacionalnih i međunarod-

*

Dr. sc. Lidija Čehulić je docentica na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

nih ciljeva, poznavajući američke politike shvatili su da se radi o još jednom zaokretu u Bijeloj kući.

Na prvi pogled, uspoređujući ovogodišnju Bushovu Poslanicu s prethodnima tijekom njegova predsjednikovanja u Bijeloj kući, može se zaključiti da je republikanski predsjednik, od prvobitnog čvrstog kursa temeljenog na istaknutom jačanju američke vojne sile, američkog sustava nacionalne sigurnosti i želje da se ostatku svijeta i u praksi dokažu američka politička, vojnotehno-loška globalna superiornost te američka odlučnost i sposobnost unilateralne diplomatske i vojne akcije na globalnom planu, u ovogodišnjoj Poslanici, na kraju svog prvog mandata mnogo više pozornosti posvetio unutarnjoj sigurnosti i aktivnoj obrani američkog naroda te rješavanju američkih socijalnih problema s ciljem poboljšanja socijalno-ekonomskog statusa američkih građana.

State of the Union¹

Na samom početku svoje Poslanice predsjednik Bush vehementno je izjavio kako je Amerika danas zemlja pozvana da izvrši velike dužnosti te da će te dužnosti odlučno i izvršiti. Pritom je mislio kako na unutarnjopolitičke tako i na vanjskopolitičke američke zadaće.

Na prvo mjesto američkih prioriteta Bush je odlučno stavio aktivnu obranu američkog naroda i nastavak borbe protiv globalnog terorizma. Naime, iako je prošlo više od dvije godine od tragičnih terorističkih napada na američki teritorij (11. rujna 2001.) pogrešno bi bilo pomisliti da je opasnost prošla. Teroristički napadi nastavljeni su u raznim dijelovima svijeta (Bali, Jakarta, Casablanca, Rijad, Mombasi, Jeruzalem, Istanbul, Bagdad), a Bush je istaknuo kako teroristi i dalje planiraju napade na Ameriku. Stoga američka nacija, samosvjesna i snažna, koja je prošla tragediju, kušnju i rat, neće posustati i posao ostaviti nedovršenim, već će samosvjesno i odlučno ići naprijed u borbi protiv terorizma i režima bezakonja. Najavljujući daljnju ofenzivu na teroriste, jer Amerika ne želi živjeti u sjeni njihove opasnosti, Predsjednik je naveo neke od dosadašnjih uspjehe Washingtona i njegovih saveznika u borbi protiv terorista i njihovih pomagača:

- gotovo 2/3 poznatih vođa Al-Qaide je uhvaćeno ili ubijeno
- Afganistan, zemlja koja je nekada bila glavna baza za obučavanje Al-Qaidinih ubojica danas je zemlja prijatelj SAD-a u kojoj je prihvaćen novi ustav kojim se sigurava provedba slobodnih izbora i participacija žena u političkom životu, otvaraju se poduzeća, zdravstvene ustanove, škole za djecu oba spola.

1

Tekst *State of the Union Address* vidjeti na <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/01/print20040120-7.html>

- Sadam Husein je u zatvoru, uhvaćeno je ili ubijeno 45 od 55 najviših dužnosnika njegova režima, savezničke snage u Iraku dnevno obave više od 1600 ophodnji i u prosjeku provedu 180 racija tjedno u potrazi za preostalim Sadamovim pristašama.
- Iračani preuzimaju sve veću odgovornost za svoju sigurnost i budućnost. Saveznička koalicija zajedno s iračkim Vladajućim vijećem izrađuje temeljne zakone među kojima je i Povelja o pravima čovjeka. U suradnji s Iračanima i Ujedinjenim narodima obavljaju se pripreme kako bi se da se do kraja lipnja ove godine Iračanima vratio puni suverenitet nad njihovom zemljom.
- pripadnici američke i pakistanske policije uhvatili su Halida Šaiha Mughameda, planera napada od 11. rujna 2001.
- uhapšen je terorist Hambali, glavni organizator napada u Indoneziji u kojem je poginulo više od 200 ljudi.

Za uspješan nastavak obrane zemlje i borbe protiv globalnog terorizma Bush je zatražio od Kongresa da zaposlenicima Ministarstva za unutarnju sigurnost, policajcima i pravosudnom osoblju osigura sve što im treba za njihov uspješan rad, te da produži važenje Patriotskog zakona prema kojem savezna policija bolje razmjenjuje informacije, ulazi u trag teroristima, razbija njihove ćelije i plijeni njihovu imovinu.²

Opravdavajući ratne operacije u Afganistanu i Iraku svrgavanjem diktatorskih režima i uvođenjem slobode i demokracije, Bush je ujedno istaknuo kako Amerika neće nikada tražiti dopuštenje da bi se branila. A obraniti se treba i od zemalja koje na različite načine pomažu teroriste, uključivši i mogućnost da ih opskrbljuju nuklearnim, kemijskim, biološkim naoružanjem ili materijalom za njegovu izradu. Aludirajući ponajprije na Libiju, Sjevernu Koreju, Iran, Bush je istaknuo kako se različitim strategijama Amerika treba suprotstaviti različitim sredstvima.

Vojna sila i dalje ostaje ponos Amerike kojoj će Kongres dati sve što joj je potrebno za borbu protiv terorizma i pobjedu nad njim. Ali, uz vojnu silu, naglasak se sve više stavlja na uspješan rad obavještajnih i poglavito diplomatskih američkih službi. Navodi se primjer Libije i odluke pukovnika Gadhafi da dobrovoljno prijavi i ukine sve programe za izradu oružja za masovno uništenje, uključivši projekt obogaćivanja urana zbog izrade nuklearnog oružja. Ono što je s Libijom postignuto nakon devet mjeseci intenzivnih diplomatskih pregovora, u koje su bile uključene SAD i Velika Britanija, s Irakom nije postignuto u 12 godina diplomatskog pregovaranja. Za Busha razlog tome je jednostavan: da bi diplomacija bila djelotvorna, njezine riječi moraju imati težinu, a sada nitko ne može sumnjati u riječi Amerike. Stoga američki diplomati, zajedno sa zemljama istočne Azije, moraju ustrajati na zahtjevu da

2

Protivnicima Patriotskog zakona koji govore da se tim zakonom ugrožava privatnost i osnovne slobode američkih građana Bushova administracija odgovara kako se slične mjere već godinama primjenjuju u borbi protiv krijumčara droge i sprečavanja raznih oblika kriminala.

Sjeverna Koreja ukine nuklearni program. Od Irana se također diplomatskim putem intenzivno traži da prestane razvijati nuklearno naoružanje.

Šire područje Bliskog istoka detektirano je kao dominantna sfera američke vanjskopolitičke aktivnosti. Poistovjećujući taj prostor s mjestom tiranije, očaja i srdžbe na kojem će se i dalje radati ljudi i pokreti koji ugrožavaju sigurnost Amerike i njezinih prijatelja, predsjednik Bush inaugurirao je američku *naprednu strategiju slobode* za šire područje Bliskog istoka. Za njezinu uspješniju provedbu Bush je najavio udvostručenje sredstava Nacionalnoj zakladi za demokraciju koja će se više posvetiti organizaciji slobodnih izbora, uspostavi liberalnog tržišta, slobodi medija, promoviranju i podupiranju aktivnosti različitih nevladinih udruga, sindikata i drugim oblicima razvoja demokracije na Bliskom istoku. Bush je istaknuo kako Amerika nema za cilj stvoriti svoje carstvo ili zadominirati Bliskim istokom, već uspostaviti demokratski mir temeljen na dostojanstvu i pravima svakog čovjeka. U tom smislu Amerika je zemlja s misijom, velika republika predvodnica u borbi za slobodu.

Na drugo mjesto prioriteta Bush je stavio američku ekonomiju i mjere za njezino daljnje jačanje.

Usprkos svjetskoj recesiji, terorističkim napadima, korporativnim skandalima i ratnoj neizvjesnosti američka ekonomija pokazuje znakove jačanja. Tempo ekonomskog rasta u trećem kvartalu 2003. godine bio je najbrži u gotovo dva desetljeća, stopa izgradnje novih kuća najviša u posljednjih 20 godina, broj vlasnika kuća nikada nije bio veći. Inflacija pada, kamatne stope su niske, a rastu američki izvoz produktivnost i broj novootvorenih radnih mjesta. Tome su pridonijele i ranije odobrene porezne olakšice (postupno smanjenje poreza na nasljedstvo, smanjenje oporezivanja dobitaka od kapitala i dividendi od dionica, povećanje iznosa olakšice za dijete sa 500 na 1000 dolara, smanjenje vjenčane pristojbe). Stoga je Predsjednik predložio Kongresu da zadrži postojeće porezne olakšice i pronađe moduse daljnjeg smanjenje poreza.

Rast ekonomije ujedno označava i promjene u ekonomiji, pa je Bush istaknuo potrebu poboljšanja obrazovne strukture američkih građana sukladno potrebama nove ekonomije. Pod geslom kako je obrazovanje za posao jednako važno kao i otvaranje novih radnih mjesta, Bush je predložio Kongresu niz mjera u cilju bržeg i kvalitetnijeg adekvatnog obrazovanja američkih građana.

Zahtijeva se reforma svekolikog obrazovnog sustava, od osnovnih škola (za škole je izdvojeno 36 posto više sredstava nego 2001. godine) do univerziteta. Traže se viši obrazovni standardi (naglasak je na prirodnim znanostima, matematici, biotehnologiji), češće provjeravanje znanja učenika i studenata, te povećanje broja obrazovanih Amerikanaca sa stručnom spremom višom od srednjoškolske.

Novopredloženi program Radna mjesta za 21. stoljeće obuhvaća dodatnu pomoć učenicima srednjih škola koji zaostaju u čitanju i računanju, veću financijsku pomoć školama koje pohađanju siromašnija djeca, honorarni rad

znanstvenika i matematičara privatnog sektora u javnim školama, povećanje iznosa Pellove dotacije namijenjene stipendiranju učenika koji se spremaju upisati fakultet, povećanje sredstava za gradske fakultete te otvaranje novih fakulteta sukladno potrebama privrednog sektora određenog grada ili regije.

Bush je zatražio od Kongresa i reformu zakona o useljavanju. Predložio je Program za privremene radnike prema kojem bi poslodavci mogli legalno zaposliti radnike iz inozemstva kada i ako za upražnjeno radno mjesto ne mogu naći kvalificiranog američkog državljanina.

U cilju smanjenja ovisnosti američke privrede o inozemnim izvorima energije, Predsjednik je zatražio modernizaciju američkog električnog sustava te racionalniju uporabu postojećih američkih izvora energije.

Na kraju dijela Poslanice koji se odnosi na američku ekonomiju, Bush je zatražio od Kongresa da mudro i objektivno preispita prioritete te ukine sve nepotrebne troškove.

Na treće mjesto prioriteta stavljene su reforme zdravstva i sustava američkog zdravstvenog osiguranja.

Primjena visokosofisticirane tehnologije i znanstvenih otkrića pridonosi poboljšanju zdravstvenog standarda ljudi, ali i poskupljuje troškove zdravstvenog sustava. U cilju bolje kontrole sredstava plasiranih u zdravstvo i proširenja dobrobiti moderne medicine na sve stanovnike SAD-a Kongres je već usvojio zakon prema kojem umirovljenici u sklopu programa Medicare mogu dobiti iskaznicu za popust pri kupnji lijekova kojom ostvaruju uštedu 10 do 25 posto maloprodajne cijene većine lijekova koji se izdaju na recept, a siromašniji umirovljenici dobit će dodatnih 600 dolara za kupnju lijekova. Od 2005. godine umirovljenici će imati i novo zdravstveno osiguranje za preventivne preglede vezane uz dijabetes i srčane bolesti, a već od ove godine milijuni Amerikanaca moći će na računima zdravstvenog osiguranja zadržati neoporezovani novac za liječničke troškove.

Cilj reformi zdravstvenog sustava je da svaki građanin SAD-a može odabrati i sebi priuštiti privatno zdravstveno osiguranje koje najbolje odgovara njegovim individualnim potrebama. Za postizanje tog cilja Predsjednik je zatražio od Kongresa da usvoji kolektivna zdravstvena osiguranja, da se malim poduzećima odobri mogućnost udruživanja i pregovaranja oko nižih stopa osiguranja kako bi se zdravstveno osiguralo što više radnika, a da građani s nižim prihodima ostvare poreznu olakšicu koja će im omogućiti da plaćaju vlastito zdravstveno osiguranje.

U cilju smanjenja ukupnih troškova zdravstva, izbjegavanja pogrešaka medicinskog osoblja i bolje medicinske zaštite potrebno je što prije kompjuterizirati svekoliki zdravstveni sustav, dokinuti štetne i neozbiljne sudske tužbe protiv liječnika i bolnica, dobre liječnike zadržati na poslu te raditi na kvaliteti odnosa liječnika i pacijenta.

Na kraju Poslanice Predsjednik je istaknuo i svoj **četvrti prioritet: očuvanje i jačanje temeljnih institucija na kojima počiva američko društvo – obitelji, škole i vjerskih zajednica, u cilju izgradnje bolje**

Amerike koja će suosjećati i pomagati socijalno ugroženim skupinama građana kojima je nužna pomoć.

U vrijeme velikih i dramatičnih promjena kako na globalnoj međunarodnoj sceni, tako i u svekolikom unutarnjem američkom razvoju, američko društvo mora očuvati i jačati temeljne socijalne vrijednosti poput hrabrosti, suosjećanja, dubokog poštovanja, časti, poštivanja različitih vjera i rasa. Obitelj, školu i vjerske zajednice Bush je nazvao skrivenim stupovima civilizacije koje je, kako bi bili čvrsti u američkom društvu, potrebno braniti. Roditelji, škole, različite vjerske zajednice i država moraju se zajednički suprotstaviti negativnim kulturnim i globalizacijskim utjecajima. Droga i spolno prenosive bolesti detektirane su kao glavne prijetnje zdravog razvoja mlade američke generacije. Stoga američko društvo mora aktivno podučavati građane o tim problemima, povećati izdvajanja za liječenje oboljelih te kažnjavati kršenje zakona. Ranije poduzete mjere i usvojeni zakoni Bushove administracije rezultirali su smanjenjem upotrebe droge u srednjim školama za 11 posto u posljednje dvije godine. U usporedbi sa 2001. broj mladih korisnika droga pao je za 400 tisuća. U Poslanici Bush je predložio dodatnih 23 milijuna dolara za škole koje žele testirati svoje učenike koriste li drogu te pozvao vrhunske sportaše, trenere, vlasnike sportskih klubova da vlastitim pozitivnim primjerima izbacivanja dopinga i steroida utječu na mladu generaciju.

S obzirom na činjenicu da se svake godine oko 3 milijuna mladih zarazi spolno prenosivim bolestima koje im mogu naškoditi, usmrtniti ili ih ostaviti trajno neplodnima, Predsjednik je predložio udvostručenje saveznog financiranja kampanji za informiranje obitelji o tim medicinskim rizicima te programa za predbračnu apstinenciju.

Također je zatraženo da američko društvo vrednuje tradicionalnu instituciju braka kao zajednicu muškarca i žene.

Različitim vjerskim institucijama treba dopustiti iskazivanje svojeg suosjećanja jer se baš njihovi pripadnici brinu o djeci, hrane gladne, pružaju ruku osamljenima. Stoga je Predsjednik zatražio od Kongresa izglasavanje zakona koji bi različitim dobrovoljnim vjerskim organizacijama omogućio natjecanje za dotacije ukupno vrijedne milijarde dolara kako bi lakše obavljale svoje aktivnosti.

Predložio je i četvorogodišnji program resocijalizacije zatvorenika nakon izlaska iz zatvora vrijedan 300 milijuna dolara koji bi obuhvaćao pronalaženje privremenog smještaja bivšim zatvorenicima, njihovu prekvalifikaciju, pronalaženja posla i sl.

Kritike članova Demokratske stranke

Razumljivo je da Predsjednikov govor o stanju u naciji najviše kritiziraju članovi suprotstavljene stranke. No, nakon izrečene Poslanice pred oba doma američkog Kongresa, republikanski predsjednik George Bush mlađi ove go-

dine nije ostavio mnogo mjesta kritičarima Demokratske stranke. U suštini, sve što je rekao i predložio Kongresu, poglavito se to odnosi na planirane reforme ekonomsko-socijalne sfere američkog društva, bez oklijevanja bi potpisao svaki demokrat. Stoga su i odgovori demokrata i njihove kritike Predsjednikova govora o stanju u naciji bili relativno kratki, uopćeni i odnosili se na već poznate činjenice ranije izrečene u medijima.

Predsjednica zastupničke manjine u Kongresu Nancy Pelosi³ također je izrazila odlučnost demokrata da Amerikanci učine svijet sigurnijim za Ameriku te poduprla Bushovu inicijativu da američke oružane snage ostanu najbolje obučena, najbolje vođena, najbolje opremljena sila mira koju je svijet ikada upoznao. No, zamjerila je Predsjedniku da je Ameriku poveo u rat u Iraku na temelju neprovjerenih i nedokazanih tvrdnji, te da temeljem svoje vanjske politike »krećemo sami« nije izgradio istinsku međunarodnu koaliciju. Zamjerila je sadašnjoj administraciji da ne čini dovoljno u zaštiti američkog teritorija od mogućih terorističkih napada (ne pregledava sve kontejnere koji ulaze u američke zračne i morske luke, već samo njih tri posto) te ne radi dovoljno na apsolutnoj zaštiti postojećih američkih nuklearnih i kemijskih postrojenja.

Predsjednik manjine u Senatu demokrat Tom Daschlea⁴ u svom odgovoru više se bavio unutarnjim reformama američkog društva. Umjesto društva koje ograničava svoje nagrade i daje ih privilegiranoj manjini zatražio je uspostavu društva mogućnosti koje bi svakom Amerikancu pružalo priliku za uspjeh. Prigovorio je predsjedniku Bushu da je, otkada je na vlasti, prosječna školarina za školovanje na javnom koledžu porasla za gotovo 600 dolara, da danas 43.6 milijuna Amerikanaca (gotovo svi iz radničkih obitelji) nema zdravstveno osiguranje, što je 3.8 milijuna više nego kad je Bush došao u Bijelu kuću. Kako bi američko društvo nadoknadilo tri milijuna radnih mjesta u privatnom sektoru izgubljenih za Bushove vlade, trebalo bi otvoriti 226.000 novih radnih mjesta mjesečno do kraja njegove vlade, što je objektivno nemoguće, smatra demokrat Tom Daschlea.

Najviše polemike izazvala je predsjednikova inicijativa da se stranim radnicima omogući legalno zapošljavanje (dobivanje posla u SAD ne znači automatski i dobivanje američkog državljanstva). Savjetnik u Demokratskoj stranci za pitanja Latinske Amerike Armando Gutierrez vidi taj Bushov prijedlog kao eksploataciju jeftine radne snage. No, kako se najvećim dijelom radi o stanovništvu latinskoameričkog podrijetla, Gutierrez smatra da je to izrazito lukav i možda spasonosan predizborni potez predsjednika Busha. Jer, najnovije ankete pokazuju da 54 posto birača latinoameričkog podrijetla podupire Bushov prijedlog oko zaposlenja, od čega se 37 posto izjasnilo da će ga

3

Govor predsjednice zastupničke manjine Nancy Pelosi vidjeti u *Tjednom pregledu* br. 3 (441), Zagreb, 27. siječnja 2004, str. 8-9.

4

Isto, str. 10-11.

ponovno izabrati za predsjednika.⁵ To je dobar znak jer na izborima 2000. godine za Busha je glasalo oko 35 posto birača latinoameričkog podrijetla.

Prijedlog nije ostavio ravnodušnima ni neke članove Bushove Republi-kanske stranke. Oni podsjećaju kako je sličan pokušaj predsjednika Reagana 1986. godine rezultirao povećanjem ilegalnih imigranata, doveo do povećane stope raznih oblika kriminala te u konačnici dodatno opteretio američke po-rezne obveznike kroz povećanje raznih socijalnih izdvajanja.

Zaključak

Za većinu komentatora izvan SAD-a najnovija Bushova Poslanica je dosa-dana i lakozaboravljiva.⁶ No, analizira li se vrijeme kad je izrečena, stvarno stanje američke nacije i rezultati američke politike u svijetu, dolazi se do saz-nanja da je administracija Bijele kuće na čelu s Bushom kao predvodnikom najjače svjetske sile realno sagledala trenutačno stanje nacije i moguće nove dosege njezine vanjskopolitičke aktivnosti. Sumira li se najnovije Bushova Poslanica u kontekstu predsjednikovanja Busha za vrijeme njegovog prvog mandata u Ovalnom uredu može se zaključiti sljedeće:

1. Vanjskopolitički aspekt

a) Sjedinjene Američke Države izdržale su sve međunarodne kritike na račun Bushove nove vanjskopolitičke strategije i ne namjeravaju se povući s međunarodne scene. Američki izolacionizam nikada nije bio prioritet Busho-ve administracije. Najnovija Bushova *napredna strategija slobode* nastavak je Clintonove *strategije podupiranja demokracije* te kasnije *angažiranja i širenja*. Washington će i u budućnosti ostati angažiran u svijetu kada i gdje ocijeni da je to u američkom interesu. Fokus američkog djelovanja pomaknut je iz Europe na Bliski istok i šire područje Azije, ali uspostava i širenje slobode i demokracije te poštivanje humanitarnih prava navode se i dalje u Washing-tonu kao glavno pokretačko geslo američke vanjskopolitičke akcije.

b) Amerika je ostala vodeća svjetska sila, i danas je mnogo teže nego na početku stvaranja novog svjetskog poretka izdvojiti zemlju ili skupinu zema-lja koja bi mogla biti dostojan pandan SAD-u.

c) Na temelju statusa jedine super sile i mogućnosti unilateralnog global-nog djelovanja Washington je redefinirao poimanje savezništva. Svjestan da ostatak svijeta, pa ni dojučerašnji tradicionalni saveznici (Zapadna Europa, NATO) ne mogu i ne moraju više biti suglasni i pratiti sve američke vanjsko-

5

Newsweek, January 19, 2004.

6

Vidjeti u *Time*, February 9, 2004.

političke akcije, transatlantsko savezništvo, i njegov vojno-politički institucionalni oblik – NATO više se ne spominju. Saveznici su svi oni, ili sve one zemlje (ili to tek mogu postati) koje podupiru i na razne načine konkretno pomažu američku vanjskopoličku akciju unutar ili izvan postojećih institucionalnih okvira ili sporazuma, bez obzira na geografski položaj, društveno-političko uređenje ili ekonomsku snagu.

d) Američka vojna sila uzdignuta je na zlatni tron američkog društva, ali bilo bi nerealan očekivati da će se Washington materijalno i ljudski još dugo vremena iscrpljivati na vojnom planu. Američke vojne snage nekoliko puta svijetu su pokazale da su sposobne za prvi udar, razmještanjem postojećih i infiltriranjem dodatnih snaga stvoreno je novi cointainment u Aziji.⁷ Američka vojna sila stvorila je temelje te otvorila širom vrata američkoj diplomaciji koja sada može globalno djelovati znajući da ima čvrsto i sigurno zaleđe. U tom smislu treba i promatrati Bushov poziv za jačom američkom diplomatskom aktivnošću u kriznim regijama.

e) Pri detektiranju i atributiranju postojećih i potencijalnih vanjskopoličkih američkih neprijatelja te glavnih ugroza miru i stabilnosti na međunarodnoj sceni Bush je radikalno ublažio svoju retoriku. Ne prozivaju se više po-naosob osovine zla, nepoćudne države, tiranije, diktatori, nedemokratski režimi.

f) Borba protiv međunarodnog terorizma te proizvodnje i proliferacije najrazličitijeg oružja za masovno uništenje i dalje je prioritet Bushove vanjskopoličke strategije.

2. Unutarnjopolitička scena

a) Obrana zemlje najvažniji je prioritet Bushove administracije i tu se ni ubuduće neće štedjeti ni ljudska, ni materijalna, niti financijska sredstva. Amerika je službeno još uvijek u ratu, i danas se, više nego ikada ranije u novijoj američkoj povijesti, vidi konkretna povezanost i isprepletenost unutarnje i vanjske američke politike.

b) Predsjednički izbori koji slijede umnogome su oblikovali prioritete Bushove Poslanice. Ovogodišnji govor Predsjednika uvelike podsjeća na Clintonove predizborne govore te Clintonovu prvu Poslanicu nakon što je ušao u Bijelu kuću. George Bush mlađi je očito pametno procijenio da se, pred izbore, ne isplati riskirati i zanemariti postojeće američke unutarnje probleme, koliko god oni bili veliki, a nužne reforme u cilju njihova rješavanja nepopularne za republikansku većinu u Kongresu. Iako do izbora ima još dosta vremena, Bush mlađi u startu nije želio ponoviti pogrešku svojeg oca kojeg je na izborima 1992. demokratski kandidat Bill Clinton pobijedio upravo stoga što je

7

Vidjeti detaljnije u Zhou Yi & Wu Geng: »Features and Intentions of the Current U.S. Global Military Realignment«, *International Strategic Studies*, 4th Issue, 2003, str. 13-18, Yu Haibo: »Weight and Prospect of U.S. Military Presence in Central Asia«, *Isto*, str. 43-48.

Bush stariji zanemario američke unutarnje slabosti te realna očekivanja i potrebe prosječnog američkog birača.⁸ Stoga su i kritike članova Republikanske stranke na Bushovu ovogodišnju, najvećim dijelom socijalnu Poslanicu bile mlake.

c) Promatrano u kontekstu teorija međunarodnih odnosa, Bushov pomak od pretežno vojne do socijalne političke strategije u skladu je s realističkim pristupom poimanja međunarodnih odnosa. Iako za cjelokupnu procjenu Bushova predsjednikovanja za njegova prvog mandata u Bijeloj kući treba još pričekati, već sada se može zaključiti da su se George Bush mlađi i njegova administracija u Bijeloj kući u kreiranju američke strategije vodili ponajprije američkim nacionalnim interesom. Maksimalno upotrebljavajući sva raspoloživa sredstva i potencijalne (uključivši i vojnu silu), Bush je postavio nova pravila ponašanja u međunarodnoj zajednici, ojačao američki primat i pokazao da ne želi ostati imun na cijenu koju Amerika za to plaća na domaćoj sceni. Poručivši svojim sugrađanima da su Sjedinjene Američke Države samosvjesna i snažna nacija koja svojim vodstvom i odlučnošću mijenja svijet na bolje, ujedno je i poručio kako je on osobno spreman još jedan mandat ostati lider takve nacije.

Summary

Finding themselves shortly before the end of the George W. Bush's first presidential term in the White House, the United States of America have every right to feel content. The entire American positions in the world are much stronger than ever before and there is no country or group of countries in sight that could rival American global leadership. The fight against terrorism is gaining more and more successful results and the recently pronounced measures in the Bush's epistle strive after further recovery of American economy and improvement of social conditions in the country. Combining military-diplomatic and social-economic actions, Bush attempts to establish a certain balance of American foreign policy goals with internal development and thus consolidate the American primacy in the international community even more.

8

Vidjeti u L. Čehulić: *Clinton i novi svjetski poredak*, Politička kultura, Zagreb, 2001, str. 48-77.